



Володимир Шинкарук

АЗ – БУКИ

*Літературно-мистецькі
студії*

Житомир
Полісся
2015

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)
Ш 62

*Надруковано за ухвалою
Вченої ради Житомирського державного університету ім. І. Франка
(протокол № 5 від 26.12.2014)*

Рецензенти:

Петро Васильович Білоус,

доктор філологічних наук, професор.

Володимир Олегович Єршов,

доктор філологічних наук, професор.

Віктор Михайлович Мойсієнко,

доктор філологічних наук, професор.

Ш 62 Шинкарук В. Ф. Аз-Буки. Літературно-мистецькі студії. –
Житомир : Полісся, 2015. – 278 с. – Серія «Бібліотека
кафедри теорії та історії світової літератури НН ІФЖ
Житомирського державного університету імені І. Франка»

ISBN 978-966-655-700-4

Книгу професора кафедри теорії та історії світової літератури Житомирського державного університету ім. І. Франка В. Ф. Шинкарука «Аз-Буки» складають вибрані наукові та публіцистичні статті і нариси з історії давньої і сучасної літератури, вітчизняного мистецтва, літературного краєзнавства. Збірка відображає весь спектр науко-пізнавальних інтересів відомого українського науковця

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)

ISBN 978-966-655-700-4

© В. Шинкарук, 2015.

АЗ – БУКИ

Літературно-мистецькі студії

ПОЧАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Давньоукраїнське літописання	9
«Слово о полку Ігоревім»	27
Феофан Прокопович і його трагікомедія «Володимир»	49
Тема історичного минулого народу в давній українській літературі та героїчний епос народів Європи	57

ФОЛЬКЛОР

Маруся Чурай і пісенна традиція Житомирщини	81
---	----

ЛІТЕРАТУРА ХХ СТОЛІТТЯ

Житомирщина в житті та творчості М. Рильського	101
Василь Кравченко та житомирські прототипи Михайла Булгакова	130
Василь Земляк: Перші кроки на Житомирщині	135
Прожив з весною (Творчий портрет Михайла Клименка)..	140
Творчий ужинок поетів Житомирщини	144
Зустріч, яка не відбулася в Житомирі (Спогади про Роберта Рождественського)	154

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПЕРЕДМОВИ

Яснозір'я таланту. Передмова до книги І. Сльоти «Золото зазнів'я»	163
Автограф для вічності. Передмова до книги І. Сльоти «Автографи»	170
Відчуваючи музику слів. Передмова до книги І. Сльоти Переспіви	172
Юрій Камишний – художник, що переорює душу	180
Інше серцебиття. Відгук на книгу В. Горбунової «Мрія про маленьке життя»	183

Лазар. Друге пришестя або Ми так любили Житомир. Рецензія на книгу С. Лазо «Ми так любили „The Beatles”»	186
Одяг для думок. Передмова до книги Ірини Шинкарук «Сильніша – на одне життя»	190
Диво, знайдене на соціально-психологічному факультеті. Передмова до збірки «Диво, знайдене в собі»	193
Новий обрій Ірини Лубківської. Передмова до книги І. Лубківської «Жити і любити не уві сні»	195

ПОРТРЕТИ

Павло Карпович Сербін: Жив за високим покликанням ...	199
Зірка і смерть Леоніда Венгерова	214
Ніна Матвієнко. Голосом цієї жінки співає і плаче Україна	225
Свіча таланту Костянтина Яновського	232
Жива вода творчості: Ірина Шинкарук	235
Життя, освячене творчістю і любов'ю: Тетяна і Михайло Гузуни	241
Юрій Градовський. Талант, який не знає відпочинку.....	248
Творча характеристика Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок»	254
Анатолій Говораadlo – душа покладена на музику	261
Дві долі, міцно сплетені в одну: Людмила Вікторівна та Георгій Володимирович Майорови	267
Телевізійна зірка зійшла в Житомирі: Рабіга Аманжолова	270
Микола Кавецький: «Я прийшов із світанків»	273



ЮРІЙ ГРАДОВСЬКИЙ. ТАЛАНТ, ЯКИЙ НЕ ЗНАЄ ВІДПОЧИНКУ

11 березня він відзначав свій день народження. Збирався відсвяткувати його в затишному сімейному колі. Разом з дружиною і донькою. Давно мріяв про тихий, спокійний вечір, без телефонних дзвінків, термінових викликів у заклади культури для гасіння мистецьких пожеж...

Але навіть у цей день відпочити не вдалося. Телефонний дзвінок нагадав про давно запланований концерт у віддаленому районі області...

І так – кожен день.

І так – все життя.

Житомирщина – батьківщина багатьох видатних митців. Їх вплив на культурно-мистецьке життя нашого краю визначити можна, а ось переоцінити – неможливо. Саме до таких яскравих особистостей належить Юрій Градовський – засновник і керівник популярного вокально-інструментального ансамблю «Древляни», народний артист України, начальник управління культури Житомирської обласної державної адміністрації. Навіть цей короткий перелік посад і звань свідчить, що Юрій Градовський – людина всебічно обдарована. Окрім того, він прекрасний композитор і співак з високою музичною культурою і смаком.

Одразу зізнаюсь, у мене особливе ставлення до цієї людини. Ми знаємо один одного з 1972 року. Він був разом зі мною і в хвилини радості, і в моменти відчаю. Його дружба допомога повертала сили, віру в життя й людей. І цією статтею мені б хотілося ще раз засвідчити свою щирю повагу і любов.

Це все про нього.

Але все по-порядку.

Народився майбутній композитор і співак 11 березня 1956 року в дружній родині сільських трударів. Батько хотів бачити його вчителем. «Вчитель – найкраща професія, – говорив він сину. – Завжди будеш ходити в галстуці і завжди будеш мати чисті руки...»

Юрій мріяв стати музикантом. Ще в ранньому дитинстві він самотужки й надзвичайно швидко навчився грати на баяні і гітарі, але авторитет батька був для нього беззаперечним. Тому в 1971 році, одразу після закінчення восьмирічки в рідній Рудні Гацьківці, що у Володарськ-Волинському районі, він поступив до Коростишівського педагогічного училища.

Але долю не обдуриш... Навчання в педучилищі майбутній вчитель праці і креслення активно поєднував з музичною творчістю: постійно виступав на літературно-музичних вечорах, співав сам, акомпанував друзям...

Його талант був помічений і відмічений викладачем Житомирського музичного училища Володимиром Смирновим, якому саме тоді за сумісництвом запропонували керувати вокально-інструментальним ансамблем «Полісся» Коростишівської бавовняно-паперової фабрики. Під своє крило Володимир Смирнов зібрав талановитих музикантів, які згодом впишуть не одну яскраву сторінку в історію естради Житомирщини. Варто згадати Геннадія Серпокрілова, Людмилу Коломієць та інших. Завдяки постійній і натхненній праці над собою Юрій Градовський із рядового учасника ансамблю поступово перетворився на його авторитетного лідера, став, як сьогодні говорять професіонали, «фронт-меном» музичного колективу.

На початку 70-х років в області нараховувалась величезна кількість самодіяльних ВІА. Найкращими вважалися «Леденці» (друга назва «Россы») Житомирського гарнізонного Будинку офіцерів, «Житичі» (Мальованський Будинок культури), «Музики» (Житомирський педінститут), «Полісся» (Коростишівська бавовняно-паперова фабрика), «Терен» (Черняхівський Будинок культури). Суперництво між ними було запеклим, але вже в 1974 році «Полісся» стало ВІА № 1 на Житомирщині. Цьому немало сприяло і те, що у відповідь на слізне прохання Володимира Смирнова керівництво закупило для естрадного колективу таку нову апаратуру, якої не мали на той час навіть відомі професійні гурти.

У 1975 році, в період найвищої популярності ансамблю, Юрій Градовський змушений був залишити «Полісся». Закінчився термін навчання в педагогічному училищі, і за розподілом йому потрібно було їхати на роботу до рідного села.

Найбільше зрадив поверненню сина батько. Григорій Адамович все життя працював на Іршанському гірничо-збагачувальному комбінаті. Він володів безліччю талантів: чудово співав, грав на баяні, трубі, балалайці, мандоліні і навіть

на скрипці. «Якби не війна та важкі життєві обставини, – говорить про нього Юрій, – батько міг би стати знаменитим музикантом. Я особисто вже більше трьох десятиків років на професійній сцені, але ще не наздогнав батька за кількістю освоєних інструментів, хоча за віком ми з ним уже зрівнялись»...

Батько пішов з життя, коли Юрій саме розпочав свою роботу в школі. Григорію Адамовичу Градовському ледве виповнився 51 рік...

Смерть батька стала для хлопця першою важкою життєвою втратою. Він тамував печаль в праці і в заняттях музикою. Згодом, виконуючи батьківський заповіт, Юрій поступив на історичний факультет Київського державного університету імені Т. Шевченка.

Викладати історію довелось уже не в Рудні Гацьківці, а в середній школі села Кропивні. Потім була служба в армії. Під час служби Юрій все одно знаходив короткі хвилини для того, щоб пальці не відвикали від інструментів. Повернувшись після війська на роботу в Кропивню, Градовський, який два довгих роки скучав за активною музичною творчістю, в короткий строк організував у селі свій перший художній колектив. Він заявив про себе, не лише як про талановитого музиканта, а й чудового композитора і музичного керівника. Ці обставини стали визначальними в його подальшій долі. Юрій назавжди розпрощався зі школою і перейшов на роботу до Володарськ-Волинського районного Будинку культури на посаду методиста. У наказі про його нове призначення було написано так (цитую оригінал – В. Ш.): «Зважаючи на музикальні здібності, перевести Градовського Ю. Г. з посади вчителя історії Кропивнянської середньої школи на посаду методиста Володарськ-Волинського районного Будинку культури».

У 1980 році він створив вокально-інструментальний ансамбль «Древляни». Назва колективу пов'язана з вчительським минулим Юрія Градовського. Як історик він чудово пам'ятав, що перше повстання проти сваволі князя відбулось саме на древлянській землі. Вільнолюбні древляни не пробачили князю Ігорю його зневаги і жадібності...

У народі точно підмічено – вибираєш ім'я, вибираєш долю. Доля в «Древлян» справді щаслива. Третину століття вони представляють естрадне вокально-інструментальне мистецтво Житомирщини на всіх рівнях. Змінювався склад колективу, місце прописки, але незмінним керівником ансамблю, його солістом, образно кажучи, його душею і серцем

залишався Юрій Градовський. Залишалися без змін і основні творчі установки керівника гурту: орієнтація на українську народну творчість, ліризм, гранична щирість і відвертість.

Весною 1985 року гурт «Древляни» здійснив свої перші закордонні гастролі. Поліських музикантів в якості гостей запросили на конкурс молодіжних ансамблів у польське місто Лешно, яке на той час було містом-побратимом Житомира. Виступ Юрія Градовського і його хлопців пройшов блискуче, польська публіка була в захопленні. Це ще раз утвердило Юрія на думці, що він вибрав правильний шлях. Назва «Древляни» поступово ставала яскравим музичним брендом не лише Полісся, а й України.

Популярність ансамблю зросла після його участі в мистецькій програмі XII Міжнародного фестивалю молоді і студентів у Москві, який відбувся влітку того ж таки 1985 року. Ще через рік, за високу виконавську майстерність і патріотизм ВІА «Древляни» були відзначені обласною комсомольською премією імені Миколи Шпака.

Успіхи «Древлян» певним чином сприяли кар'єрному росту їхнього керівника. Юрій Градовський швидко став директором Володарськ-Волинського Будинку культури, а в 1986 році був призначений на посаду завідуючого районним відділом культури. На цій посаді він працював тринадцять років, поєднуючи керівну і адміністративну роботу з концертними виступами, записами на радіо і телебаченні.

Як не дивно, але невеличке селище Володарськ-Волинський, де була своєрідна штаб-квартира «Древлян», поступово стало справжньою столицею естрадної музики Житомирщини. Відомим виконавцям тодішнього СРСР було престижно виступати саме там. Відбіркові тури деяких всеукраїнських популярних фестивалів, наприклад, «Червона рута», з легкістю перекочували з міста Житомира до селища Володарськ-Волинського. Кращі музиканти області через конкурс намагалися потрапити до складу периферійного колективу...

А коли солісти «Древлян» були запрошені в Париж на святкування Днів культури Радянського Союзу у Франції, взагалі не стало відбою від бажаючих грати в ансамблі.

Ще один творчий злет Юрія Градовського і «Древлян» пов'язаний з 1989 роком. Саме тоді в Чернівцях відбувся легендарний I Всеукраїнський фестиваль «Червона рута». Ансамбль і його керівник представляли Житомирщину в жанрі популярної музики. Стержнем конкурсної програми стала

композиція «Київська Русь», яку написав Едуард Драч – український бард, який теж виступав на цьому фестивалі й переміг у змаганні виконавців авторської пісні.

Результат виступу «Древлян» на першій «Червоній руті» – спеціальна відзнака журі «Кришталеве яблуко».

...До сьогоднішнього дня при зустрічах з Юрієм Градовським художній керівник фестивалю Анатолій Калиниченко опускає очі: за декілька хвилин до початку церемонії нагородження хтось поцупив у журі «Кришталеве яблуко»... «Древляни» на «Червоній руті» стали «призерами без призу»...

У 1999 році Юрій Градовський приймає пропозицію керівництва обласного управління культури і переїжджає на роботу в Житомир. Разом з ним житомирську прописку отримує і вокально-інструментальний ансамбль «Древляни». У Житомирі гурт одразу набуває статусу філармонійного колективу.

Люди, які знають Юрія Градовського лише з телевізійних трансляцій та з виступів на концертах, іноді запитують мене: «Який він?»

Який? Справжній!

Юрій поєднує в своєму характері щирість, відвертість, простоту, дивовижний гумор. Я ніколи не бачив його відпочиваючим. Він завжди в дії, в пошуку, в творчості. І друзі в нього такі ж. Серед них немає леженок і пустодзвонів. У народі кажуть: «До працюючої людини нероби в гості не ходять – до киплячого казана бджоли не летять».

Іноді дивуєшся, як він встигає? За один день Юрій Градовський переживає стільки подій, що іншому вистачило б на цілий рік: робота в управлінні культури Житомирської державної адміністрації, яке він очолює, концерти і репетиції, ведення культурно-мистецьких акцій, творчі відрадженьня («Древляни» мають угоду з Польською музичною спілкою і часто виступають за кордоном)... Окрім того від завжди уміє знаходити час для своїх рідних, друзів і, звичайно, для мами...

Якщо музичний талант Юрій Градовський успадкував від батька, то сердечну відкритість, працелюбність, дєвєість – це риси характеру мами Ольги Йосипівни, скромної сільської трудівниці. Щаслива творча доля сина, любов усіх членів його родини, повага оточуючих – джерело її наснаги і життєвого оптимізму. Якщо щасливі діти, то й батьки щасливі...

Кілька років тому в затишному колі зібралася сім'я Юрія Градовського, найближчі друзі і колеги по творчості. Мама

сиділа за столом з сяючими очима і уважно спостерігала за дійством: були ширі слова, були тости, була «гітара по колу»... Кожен гість – а це відомі українські музиканти – по черзі брали в руки гітару і виконували пісні Юрія Градовського Юрію Градовському.

Атмосфера свята була дивовижною. Наприкінці вечора мама підійшла до сина і обняла його: «Оце на старості років, наче побувала в раю... Дякую тобі, синку»... І стара жінка витерла з обличчя сльози. Це були сльози радості.

Хто чує наші розмови по телефону – дивується. Вони звучать приблизно так:

Градовський: Як справи? Мажор? (Мова йде про музичну тональність).

Я: Та ні... Все болить... Аналізи...

Градовський: Не чую!

Я: Аналізи погані, майже не спав...

Градовський: Щось з телефоном. Я тебе не чую...

Я (кричу): Почуваюся фігово!

Градовський: Ну і зв'язок! Один гвалт у трубці...

Я (вже намагаюсь надати голосу оптимізму): Все гаразд...

Градовський: О, радий, що в тебе все добре! Завтра потрібно провести невеличкий захід. Зможеш?..

В 2004 році Юрію Градовському став заслуженим артистом України, а в 2011 йому було присвоєно почесне звання народного артиста. Ці нагороди – факт визнання його заслуг перед українською культурою, висока оцінка його вагомим особистого внеску в розвиток національного музично-пісенного мистецтва.

У нього є все для повного щастя. Його талант і щира душа, в якій живуть любов і пісня, не міліють з роками. Він повен життєвих сил і творчих задумів. Єдине, про що мріє Юрій Градовський, – то це про те, щоб у добі була ще одна година. Двадцять п'ята година – для відпочинку...

Але справжній талант не вмє відпочивати.

І в цьому його сила.

*Надруковано в журналі:
Бізнес Полісся (Житомир).
– 2008. – № 11. – Травень.*

